

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Perioadele principale ale Telegrafului Român

Implinirea a 130 de ani de apariție neîntreruptă a Telegrafului Român este un eveniment remarcabil în istoria Bisericii noastre, care merita sărbătorit. De aceea am salutat această inițiativă a I.P.S. Antonie.

Aș face în legătură cu acest eveniment o primă remarcă: Telegraful Român este singurul ziar care durează pînă azi din perioada apariției primelor ziare românești. Și el a putut dura neîntrerupt pînă azi, pentru că a reflectat în chip pilduitor interesele naționale și bisericesti ale credincioșilor Bisericii noastre de pe aceste meleaguri. Sînt sigur că dacă Biserica ar fi întemeiat un ziar acum 500 de ani, după apariția tiparului, el ar fi durat pînă azi.

O a doua remarcă ce mi se impune este că marele Mitropolit Șaguna întemeind acest ziar i-a definit rostul ca „ziar național bisericesc”. Se manifesta prin aceasta voința Bisericii noastre de a uni slujirea credinței strămoșești cu slujirea neamului și a nevoilor lui din fiecare timp.

Ziarul a rămas în tot timpul în slujba scopului fixat de ctitor.

S-ar putea distinge patru perioade în modul cum a slujit ziarul, în istoria lui de pînă acum, acest scop.

1. Cea a primelor începuturi. Se afirma în acea vreme de unii corifei ai culturii române din Transilvania dorința de-a se reveni la limba latină de acum 2000 de ani, așa cum o cunoaștem din cărți. Tendința era animată de o nobilă aspirație. Dar ea uita realitatea limbii actuale a poporului român, limbă a unui popor trăitor azi, care reprezintă geniul creator al unicității poporului nostru, care s-a dezvoltat prin puterea creatoare a poporului nostru în cursul istoriei și prin care se exprimă identitatea lui, modul lui de a-și exprima durerile și bucuriile, de-a ve-

dea viața. Telegraful Român s-a pus de la început în slujba cultivării limbii vii, grăite, a poporului român de pretutindeni, împreună cu Alecsandri, Eminescu, cu Creangă, cu Caragiale din sudul și estul Carpaților, cu Slavici, cu Coșbuc, cu Goga, din nordul Carpaților. Prin el Biserica strămoșească afirmă că numai mergînd cu poporul se poate progresa într-o cultură proprie, creatoare. Ziarul a contribuit prin aceasta la întărirea unității poporului român și apărînd limba vorbită unitară, se apăra dreptul la existența unitară a unui popor propriu trăitor azi, și plin de nădejde în viitor. A fost, așa zice, ca să simplific, perioada lui Zaharia Boiu.

2. A urmat perioada lui Nicolae Cristea, ucenic al lui Șaguna, ca și Boiu, din ultimele decade ale secolului XIX, în care împreună cu Coșbuc și cu alți ziaristi talentați de la „Tribuna”, Telegraful Român a pus pe primul plan lupta directă pentru drepturile politice ale poporului român, pentru aspirațiile spre libertate ale poporului român din Transilvania, ca națiune independentă, mergînd alături și sprijinind mișcarea memorandistă, fapt pentru care redactorul ei Nicolae Cristea a avut de suferit pe deapsa întemnițării.

3. A treia perioadă interesantă din istoria Telegrafului Român este cea din vremea Mitropolitului Bălan, perioadă în care am avut cîntecul să lucrez ca redactor al lui vreme de 15 ani (1930—1945).

Trebuie să menționez că ziarul a avut și în acest timp o jînută a lui aparte, cu inspirațiile de limbaj, cu imagini actuale, cu o tinerețe și o prezență a lui în actualitatea timpului. Conținutul

Pr. Prof. D. Stăniloae

(Continuare în pag. a 3-a)

Liturgia Darurilor mai înainte sfințite — prilej de adîncă trăire duhovnicească

Liturgia Darurilor mai înainte sfințite poate fi numită liturgie numai în sens larg fiindcă ea are multe din părțile Liturghiei obișnuite. Ea însă nu are partea cea mai importantă care este momentul sfințirii Darurilor sau momentul epiclezei.

Această Liturgie se săvîrșește în timpul Sf. și Marei Post al Paștilor, mai ales în zilele de miercuri și vineri, joi în săptămîna a cincea a Păsesimilor (Joaia Acatistului), precum și luni, marți și miercuri în săptămîna Patimilor. Se mai săvîrșește în zilele de luni, marți și joi din Sfîntul și Marele Post dacă se întimplă să cadă în aceste zile vreuna din următoarele sărbători: Sfîntul Haralambie (10 febr.), înțîia și a doua aflare a capului Sf. Ioan Botezătorul (24 febr.), Sfinții 40 de Mucenici (9 martie), Sf. Grigorie Dialogul (12 martie), Înainte-prăznuirea Bunevestiri și Sfîntul Calinic Cernicanul (11 aprilie).

Liturgia aceasta se numește așa fiindcă Sfințele Daruri, respectiv Sf. Agnețe pentru această Liturgie se sfințesc la o Liturgie de mai înainte cînd preotul, pe lângă Sfîntul Agneț din acea Duminică, mai scoate atîtea Sfințe Agnețe cîte Liturghii ale Darurilor mai înainte sfințite are de săvîrșit în cursul săptămîinii.

Asupra Sf. Agnețe scoase pentru Liturgia Darurilor mai înainte sfințite se săvîrșește aceeași lucrare care se face asupra Sf. Agneț din simbăta sau duminica respectivă: se jungheie, se împung cu copia sub semnul Iisus și se sfințesc în cursul epiclezei. La cuvintele „Sfințele, sfinților” se înalță împreună.

După sfîrșimarea primului Agneț și după ce preotul pune par-

Pr. prof. Al. Moisiu

(Continuare în pag. a 3-a)

De la Ioan cetire

DUMNEZEU ESTE VIAȚĂ*

(I Ioan I, 1—4)

Epistola I-a a Sf. Ioan, ca și Evanghelia sa, folosește un stil metaforic și conținutul ei este profund, teoretic, în mare măsură abstract, parcă ar fi adresată nu unor credincioși de rînd, ci unor intelectuali rafinați, obișnuiți cu o gîndire în care termenii tehnici sînt socotiți cunoscuți. Epistola, ca și Evanghelia, probează că creștinismul n-a venit să limiteze capacitățile minții omenestii ci, dimpotrivă, să le stimuleze și să le folosească în gradul cel mai înalt.

Sfîntul Ioan definește în această Epistolă pe Dumnezeu prin două metafore: „Dumnezeu este lumină” (I Ioan I, 5) și „Dumnezeu este iubire” (IV, 8). Dar înainte de aceasta, spre a nu se crede cumva că e vorba de definiții panteiste, el îl descrie ca *viață*, personalizîndu-L. Dumnezeu este *persoană*. E *Cineva* care *există* ca atare, cu care se poate dialoga, care gîndește, simte și comunică. Despre Acesta Sfîntul Ioan scrie că e: „Cel ce este de la început” și precizează că e vorba de Tatăl (I Ioan II, 13).

Dar Tatăl n-a fost niciodată singur. Geniala definiție a raportului dintre Tatăl și Fiul, din cap. I al Evangheliei sale, e prezentă aproape în aceiași termeni și în înțîia Epistolă. Textul: „La început era Cuvîntul și Cuvîntul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvîntul” din Evanghelia, capătă în Epistolă următoarea formă: „Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noștri, ce am privit și minile noastre au pipăit despre Cuvîntul vieții, aceea vă vestim. Și Viața s-a arătat și am văzut-o și mărturisim și vă vestim Viața de veci, care era la Tatăl și s-a arătat nouă” (I Ioan I, 1—2).

Așa cum în Evanghelia spusese: „Și Cuvîntul trup s-a făcut și a locuit printre noi” (I, 14), și aici precizează că ei, contemporanii evenimentului, „L-au văzut, L-au pipăit”. În Epistolă însă, Apostolul arată că El, Iisus, „s-a arătat” ca „Viață”, și nu ca orice fel de viață, ci nemuritoare, veșnică.

Dacă privim cu un minimum de atenție textul din Epistolă, vedem că Sf. Ioan avea în vedere acea viață care trecuse prin moarte și care biruise moartea, căci pomenește de „pipăirea cu minile”, fără îndoială avînd în gînd întîmplarea cu Toma de după înviere, la care va fi fost martor.

Iisus s-a manifestat ca *Viață*, fiindcă „există de la început”, fiindcă era izvorul vieții, a vieții de care ne împărtășim și noi. Prin aceasta, „împărtășirea noastră este cu Tatăl și cu Fiul Său Iisus Hristos (I Ioan I, 3).

Spre a nu rămîne cineva cu ideea că ar fi vorba doar de o doime, deoarece apostolul era preocupat să precizeze raporturile dintre Tatăl și Fiul, el afirmă în mod expres, după ce definește pe Duhul ca fiind „adevărul”: „Treii sînt care mărturisesc în cer: Tatăl, Cuvîntul și Sfîntul Duh, și acești trei Una sînt” (I Ioan V, 7).

Textul ioanic din această pericopă precizează deofințimea Fiului cu Tatăl și faptul că împreună sînt *Viață* și că, prin urmare, orice viață de aici vine: „Dumnezeu ne-a dat viață veșnică” (I Ioan V, 11), fiindcă odată primită, viața este nemuritoare, aici și apoi dincolo. Dar Sfîntul Ioan mai precizează: „Cel ce are pe Fiul, are Viața” (I Ioan V, 12), aici cuvîntul *viață* însemnînd desigur „viață” în sensul în care Scriptura descrie *mintuirea*. Așadar numai cine crede în Fiul, se mintuiește.

Mărturisind credința în Fiul, mărturisim credința în viață. Așa cum sînt este Dumnezeu, sfință este și viața. Ea ne-a fost dată spre bucurie și, cum spune tot în această Epistolă Sf. Ioan, ne-a fost dată pentru „ca bucuria noastră să fie deplină” (I Ioan I, 4).

Cine dar ar putea avea dreptul să curme viața dată de Dumnezeu, viața care este *Dumnezeu*? Cel ce omoară, este ca un ucigător de Dumnezeu. Nimeni pînă azi n-a creat viață. Viața se naște din viață, din Dumnezeu.

Să celebrăm deci minunea vieții! Să ne plecăm cu evlavie în fața sfințeniei vieții! Să cinstim pe „Dătătorul de viață”, pe Domnul pe care îl mărturisim așa în Simbolul Credinței.

† ANTONIE

Mitropolitul Ardealului

* Meditație rostită cu prilejul unei întruniri ecumenice internaționale, Moscova, martie 1983.

Barbu Ștefănescu-Delavrancea

Se împlinesc în acest an 125 ani de la nașterea marelui scriitor Barbu Ștefănescu-Delavrancea (n. 11 apr. 1855) și 65 de ani de la trecerea lui spre veșnicie (m. 29 aprilie 1918).

Scriitorul a văzut lumina zilei în suburbia bucureșteană Delea Nouă, ca fiul al cărușului Șt. Tudorică Albu. Pseudonimul Delavrancea și-l va lua de la finuturile muntoase ale Vrancei, de unde era originar tatăl său și poate și datorită admirației sale pentru creatorii anonimi ai *Miorișiei*.

Între anii 1870—77 urmează cursurile liceului Sf. Sava, cînd va publica și versuri în *România Literară*. După terminarea liceului se înscrie la facultatea de drept, luîndu-și licența în anul 1882.

În anul 1883 debutează ca novelist cu *Sultănicia*, iar în 1885 publică un volum de nuvele cu

aceiași nume. Acestuia îi urmează volumele *Trubadurul* (1887), *Paraziții* (1892—93), apoi volumul *Între vis și viață*. Între anii 1909—1911 publică trilogia dramatică *Apus de soare, Vișorul și Luceafărul*. În anul 1912, are loc premiera piesei sale *Hagi Tudose*, și este ales membru al Academiei Române, rostind, cu acest prilej discursul: *Din estetica poeziei populare*.

Încă din anii tinereții, el se afirmă prin adînci sentimente patriotice. Astfel, în 1892, în ziarul *Voința Națională*, publică un număr de nouă editoriale, în care demască atitudinea antipatriotică a reginei Elisabeta (Carmen Sylva), care scrisese în limba germană o năvelă, *Răzbumarea*, în care poporul român era desconsi-

Pr. asistent S. Șebu

(Continuare în pag. a 2-a)

Românii de pe Mureș, Crișul Alb și Crișul Negru în sec. X—XV

„Anul O Mie” (L'an Mil), cum este denumită tot mai frecvent perioada sec. X—XI, este pentru spațiul Carpatodanubiano-pontic încheierea etnogonezei românești, definitivarea instituțiilor social-politice feudale (cnezate și voievodate) și consolidarea credinței de rit răsăritean, mai ales după marea Schismă (1054).

Populația băștinașă de pe Mureș și Crișuri, în aceste secole, o formau românii, lucru dovedit atît de izvoarele scrise (Anonymus, Legenda Sancti Gerardi, Simon de Keza etc.) cît și de vestigiile arheologice de la Feleac, Vladimirescu, Zăbrani — „Sătuș”, Cladova, Hodoș-Bodrog etc., care prin materialul de tip Dridu nu lasă nici un dubiu asupra etnicității localnicilor.

Ocupațiile agricole-pastorale ale românilor din acest spațiu geografic, dovedite de produsele recoltate de care vorbesc cronicile, de semințele carbonizate descoperite în gropi (grîu, mei, orz), de fiarele de plug (cuțitul și brăzdarul) de oasele de animale (bovine, cabaline, ovine, porcine) descoperite și ele în gropile de lângă așezările de la Feleac, Vladimirescu, Cladova, Chișineu-Criș, Zăbrani, ș.a. pledează pentru sedentarismul localnicilor și nici de

cum pentru „nomadismul” lor, cum susțin, pentru românii transilvăneni, unii istorici unguri: E. Lukinich, B. Homan, E. Haraszti etc.

Evoluția economică duce inevitabil la creșterea demografică și sporirea numărului așezărilor, chiar dacă-n documentele vremii ele nu apar în totalitatea lor. Spre exemplu, în sec. X—XIII, pentru zona arădeană izvoarele menționează doar 12 localități (Frumușeni, Zăbrani, Simbăteni, Șeitini etc.), arheologia a completat această listă cu încă 28 de așezări.

Toponima acestor meleaguri ne arată că marea majoritate a numelor așezărilor locale sînt românești, cum sînt Căprioara, Codreșa, Prunișor, Brusturi, Baltele, Groși etc.

Gradul de civilizație a neamului românesc local și în aceiași timp, gradul de organizare socială rezultă din existența obștilor sătești, conduse de juzi, cnez și acei „oameni buni și bătrîni”, aleși de comunitatea sătească. Evoluția societății românești de pe Mureș și Crișul Alb și Negru, este demonstrată de stratificarea acesteia în pături sociale deosebite din punct de vedere economic.

Această societate, ajunsă pe o asemenea treaptă de dezvoltare, prinținea cu necesitate o organizație politică corespunzătoare.

Uniunile de obști de pe valea rîurilor sau din depresiunile naturale, „țările” sau „ocoalele”, cum se mai numeau, se organizează în cnezate și voievodate. Aceste instituții politice românești străvechi, deși, socotite de unii istorici maghiari (Lehoczky, Maliusz etc.) ca fiind „creații străine” (ale pece-negrilor, cumanilor, tătarilor sau ale regalității ungare), își vor intrerupe evoluția prin suprapunerea clasei feudale cuceritoare. Deși oprite din evoluția lor și limitate politic-teritorial, aceste instituții românești vor reprezenta forma instituționalizată, alături de organizația bisericască de rit răsăritean, a opoziției populației românești, de pe aceste meleaguri, față de stăpînirea străină.

Este știut, că după dispariția voievodului bănățean Ahtun (1028), aceste teritorii vor intra, treptat, începînd cu a doua jumătate a sec. XI-lea, sub stăpînirea Ungariei medievale. Firește, noii veniți își vor crea aici piloni de susținere: caste regale (Arad, Zărand, Feldioara, Frumușeni etc.), care pînă-n 1241, vor utiliza mai ales vechile fortificații băștinașe, precum și instituțiile bisericesti de rit occidental, sprijinul ideologic

Prof. Ioan Mircea Bogdan

(Continuare în pag. a 2-a)

Românii de pe Mureş . . .

(Continuare din pag. 1)

al regalității maghiare. Astfel, în sec. XII—XIII, sint create, pe aceste teritorii prepozitura și capitulul catolic din Arad, mănăstirile benedictine de la Cenad, Bistra, Chelmac, Bulci etc., mănăstirea augustină de la Ineu, cea a cavalerilor ioaniți de la Tauți ș. a. De remarcat, că unele mănăstiri ale ordinelor catolice au fost la origine ortodoxe și au fost preluate de călugării latini, în sec. XIII—XIV. Între acestea amintim pe cele de la Ahtumonostora, Pincoța și Vladimirescu.

Paralele, însă, cu constituirea bazelor laice și bisericesti ale stăpînirii maghiare în acest spațiu geografic, se mențin instituțiile laice și bisericesti ale populației românești locale. Faptul că-n sec. XI—XII instituțiile cneziale și voievodale băstinașe nu apar în documentele vremii își găsește explicația în pătrunderea lentă a stăpînirii maghiare în acest spațiu românesc, cît și-n procesul de organizare mai tardivă a cancelariei regale și a celorlalte instituții ce eliberau acte (episcopii, conventuri monastice etc.). Din sec. XIII, aceste instituții românești străvechi nu vor întîrzia să apară în documentele vremii. Astfel, chiar la începutul sec. XIII este menționată formațiunea „Belkenew”, localizată de acad. Șt. Pascu în zona Beliu-Craiova. Canonul orădean Rogerius atestă, pentru anii 1241—1242, doi voievozi români localnici care se remarcă în luptele contra tătarilor: voievodul Geroth din localitatea Geroth, asimilat azi cu actualul sat Iermata-Neagră, de pe malul sudic al Crișului Negru, cît și voievodul din Adea. În 1278 este pominit banul Pavel, castelanul Șoimșului, iar în 1294 este menționat pe valea Crișului Negru „Rolandus Woyvoda”. În secolele următoare, cnezii și voievozii localnici apar tot mai des în actele contemporane. Din mulțimea acestor atestări amintim pe voievodul Bogdan și frații săi de la Nădlac (1337), voievodul Bybaroh de la Hălmațiu (1359), voievodul Ștefan de la Dysensius (localitate dispărută azi) etc.

Existența și mențiunea instituțiilor românești locale este reflectată și de organizarea administrativă teritorială de pe aceste meleaguri, unde începînd cu 1390 sint menționate o serie de „districte românești” (districtus olachales) — Hălmațiu, Căpîlna, Virfuri, Arăneag, Cladova, Mănăștur etc. De menționat că aceste „districte românești” se bucurau de o largă autonomie și aplicau „legea pămîntului” (Jus valachicum), respectată și de regalitatea maghiară și care continua „însuși ordinea romană”.

Dar alături de instituțiile laice autohtone, se mențin și se dezvoltă, cu tot prozelitismul catolic sau a măsurilor luate de regalitatea „apostolică” maghiară, și instituțiile bisericesti de rit răsăritean băstinașe.

Că pe aceste meleaguri românești marginale a pulsat, în aceste secole, o puternică viață religioasă ne-o dovedesc mănăstirile și bisericile atestate atît de izvoarele scrise, cît și de arheologie și toponimie.

Izvoarele scrise menționează, pentru sec. X—XIII, o serie de mănăstiri, din care amintim: Ahtumonostora, Gelidmonostora, Kenezmonostora, Hudusmonostora, Issou, Prodaumonostora etc. Arheologia a scos la iveală alte biserică și mănăstiri din zonă: Szörög (R. P. Ungaria), cu planul în formă de cruce greacă și hram tipic — ortodox — Sf. Filip (în occident acesta apare întotdeauna cu apostolul Iacob), Frainova (R. F. Iugoslavia), Kis-Zombor (în apropierea graniței dintre Ungaria și România), Vinești-Săvirșin ș. a. Și toponimia ne indică existența unor biserici și mănăstiri, ce urmează a fi identificate pe teren de arheologie. Între aceste toponime amintim „Biserica rotundă” (posibil o rotundă), atestată în 1332—1337 la sud-vest de Felnac și „Mănăștur” de lângă Vinga, atestat începînd cu 1285.

De menționat că, din anii 1019—1020 și pînă în anul 1232, la Timișoara a ființat un castru al episcopiei de Branicevo, eparhie sufragana a arhiepiscopiei de Ohrida, creată de împăratul bizantin Va-

sile al II-lea (976—1025). Acest castru episcopal a avut sub jurisdicție și populația românească de de Mureș și Crișuri, pînă la încetarea sa, datorită măsurilor luate de regele maghiar la cererea Romei papale, în sec. XIII împotriva credincioșilor ortodocși din Ungaria medievală se iau o serie de măsuri, unele chiar de Roma papală, altele de instituțiile catolice din regat.

Dintre acestea amintim hotărîrea celui de-al IV-lea Sinod lațeran (1215), care interzicea existența episcopilor ortodocși alături de cei catolici, care a avut ca urmare directă, între altele, și încetarea castrului eparhial de la Dibiskos-Timișoara (după unii mutat la Mehadia), precum și hotărîrile sinodului de la Buda (1279), care interzicea de preoșilor „schismatici” (ortodocși — n.n.), celebrarea serviciului divin și construirea de biserici.

În sec. XIII lăcașurile ortodoxe din această zonă geografică au avut de suferit de pe urma prozelitismului catolic, unele fiind preluate cu forța de călugării latini, dar și de pe urma pustiirilor mongolilor: tătarii, în anii 1241—1242 și cumanii, la finea sec. XIII, cînd o serie de mănăstiri (Issou, Geled, Hudus etc.) sint distruse și în marea lor majoritate, n-au mai fost refăcute, căci băstinașii n-au avut posibilități sau au fost împiedecați de stăpînirea politică, sprijinitoare a catolicismului.

Totuși, în sec. XIV—XV, unele lăcașuri ortodoxe locale sint refăcute, iar altele sint construite acum, de voievozii și cnezii locali, unde aceștia au reușit să se mențină. Astfel, acum este refăcută mănăstirea Hodoș-Bodrog (distrusă de cumani la 1293 sau ceva înainte) și sint construite bisericile cneziale de la Dezna și Crișcior, biserica voievodală de la Hălmațiu, bisericile mănăstirești de la Lipova și Ineu ș. a. De altfel, în aceste secole, o serie de sate românești locale, își alegeau ca patron, și totodată, hram al bisericii, un sfinț specific Bisericii răsăritene. Din aceste localități amintim satele purtînd numele Sf. Nicolae — cel situat lângă Pecica (1359), lângă Cenad (1368), lângă Arad (1471), lângă Beliu etc. — Sf. Gheorghe (cel situat între Vladimirescu și Mindrulo) ori Sf. Dumitru (care nu are praznic în occident), sat pominit cu localitățile Hodoș și Bodrog (1466) ș. a. m. d.

Existența parohiilor ortodoxe românești, în sec. XIV—XV, de aceste meleaguri ne este reliefată și de listele de plată a dăjmei catolice pe seama Romei papale. Astfel, pe teritoriul comitatului arădean, în anii 1332—1337, din cele 451 de localități, doar în 42 existau plebanii catolice, în vreme ce pe teritoriul comitatului Zărand, în același an, la cele 430 așezări existau 44 localități unde existau parohii de rit occidental. Sudul comitatului Bihor, numit în actele vremii „Districtus Olachales” sau „districtul orividical Beinsului” (Beiușului), la 1442, avea doar 10 plebanii catolice, astfel că din această statistică a timpului, reiese caracterul profund românesc și ortodox al teritoriului de pe Mureș, Crișul Alb și Crișul Negru și în sec. XIV—XV.

Dezvoltarea organizației bisericesti locale în sec. XIV—XV a repus cu acuitate problema unei ierarhii superioare pentru românii de pe Mureș-Crișuri, care, din 1232, lipsea.

Cu toate că dinastia angevină (sec. XIV), venită pe tronul Ungariei cu concursul Romei papale, a sprijinit prin toate măsurile întărirea catolicismului în regatul maghiar, n-a putut desființa și nici măcar, opri evoluția ortodoxiei. Mai mult, Biserica ortodoxă din acest spațiu geografic, va reuși să-și creeze propria ierarhie superioară începînd cu finele sec. XIV. Astfel, documentele vremii ne semnalează apariția, la sfîrșitul sec. XIV—începutul sec. XV apariția scaunului episcopal de la Lipova, cu reședința în biserica mănăstirească din localitate. Spre finea veacului XV, actele ne indică apariția unui nou scaun eparhial, pe aceste meleaguri — la Ineu (Ienopolea) — cu sediul în mănăstirea Sf. Nicolae din cetatea locală.

Pr. prof. Dr. Vladimir Prelipceanu — octogenar

Grija deosebită a Bisericii noastre față de instituțiile ei de învățămînt teologic s-a manifestat, în primul rînd, prin pregătirea și selecționarea unor cadre didactice de reală vocație.

S-a constituit astfel, de timpuriu, o impresionantă pleiadă de profesori, al căror nume s-a impus prin publicarea unei valoroase literaturi teologice și în egală măsură prin instruirea și educarea unor generații de preoți atașați sincer de Biserică și poporul din sînul căruia au odrăslit.

În rîndul acestor vrednici dascăli de rang universitar se înscrie și P. C. pr. prof. Vladimir Prelipceanu, care a onorat ani în șir catedra de Vechiul Testament și Limbă Ebraică de la Institutul Teologic Universitar din București.

Născut pe plaiurile „dulcei Bucovine”, în com. Voitinul, jud. Rădăuți, la 20 februarie 1903, viitorul specialist în problemele vechi testamentare a urmat școala primară în satul natal, apoi liceul la Rădăuți, între 1917—1924. În baza diplomei de bacalaureat se înscrie, în toamna anului 1925, la Facultatea de Teologie din Cernăuți, ale cărei cursuri le frecventează pînă în 1929, cînd devine licențiat. (A lucrat teza: „Profetul Sofronie.”) Următorii doi ani îi va dedica pregătirilor doctoratului în Teologie. După promovarea examenelor reglementare, este proclamat doctor, în decembrie 1931.

Dar preocupările sale în direcția specializării într-un domeniu atît de vast cum este Vechiul Testament nu s-au oprit odată cu obținerea înaltului titlu academic. Între 1932—1934 urmează cursuri de specializare la universitățile din Viena, Berlin și Strasbourg, audind prelegerile unor renumiți pro-

fesori cum au fost: Notscher, Selin, Berthelot și Dennefeld. Paralel cu aprofundarea cunoștințelor de Vechiul și Noul Testament, s-a inițiat în limbile semitice: ebraica, aramaica, asiriana, araba și siriana.

Reîntors acasă, va fi numit, în martie 1935, prefect de studii la Institutul Teologic al Facultății de Teologie din Cernăuți și asistent onorific la catedra de Studiul Biblic al Vechiului Testament, care pe atunci era ilustrată de eminentul profesor dr. Vasile Tarnavski.

În 1937, după vacantarea catedrei, este numit, prin concurs, profesor agregat, funcționînd în această calitate pînă la 1 ianuarie 1941. După această dată va funcționa ca profesor titular la catedra de Studiul Biblic al Vechiului Testament de la Facultatea de Teologie din Suceava.

În 1948, în urma reorganizării învățămîntului teologic, este în-cadrat profesor titular la Facultatea de Teologie și apoi la Institutul Teologic Universitar din București.

S-a pensionat în 1970, într-unind astfel un număr de 35 de ani de activitate neîntreruptă la catedră.

În tot acest răsîmp s-a dăruit cu pasiune misiunii pentru care s-a pregătit. A știut să valorifice fructuos zestrea intelectuală agonisită. Sobru în ținută și manifestări, a făcut dovada unor alese însușiri morale. Relațiile sale cu colegii și deopotrivă cu studenții s-au caracterizat prin bunătate și sinceritate. Ținuta sa pretească a fost întotdeauna pilduitoare. (A fost hirotonit preot în 1929 pe seama parohiei Horodnicul de Jos, jud. Rădăuți.) A nutrit un profund respect și o curată evlavie față de cuvîntul inspirat al Scripturii,

evlavie pe care a imprimat-o și în sufletele studenților.

Rezultatul strădaniilor sale așidui, în domeniul Vechiului Testament, s-au concretizat într-o serie de lucrări, studii și articole publicate în volum sau în revistele de specialitate. Amintim astfel titluri ca: Profetul Avacam. Introducere, traducere și comentariu, Cernăuți, 1934; Importanța Vechiului Testament, Cernăuți, 1937; Textele de la Ras, Shamra și raportul lor cu Vechiul Testament, Cernăuți, 1942; Vocațiunea la profeții Vechiului Testament, Iași, 1947; Actualitatea învățăturilor moral-sociale în Cartea lui Isus Sirah, în „Studii Teologice”, nr. 9—10/1955; Decalogul, lege universală și veșnică, în „Miroslavia Moldovei și Sucevei”, nr. 5/1956; Adevărul istoric al Sfintei Scripturi în lumina unor descoperiri arheologice, în „Mitropolia Olteniei”, nr. 3—4/1957; Descoperirea unor texte ebraice vechi în regiunea nord-vestică a Mării Moarte în „Mitropolia Olteniei”, nr. 3—4/1955; Inspirația Sfintei Scripturi, în „Ortodoxia”, nr. 4/1962; Studiul Vechiului Testament sub aspectul său teologic în epoca contemporană, în Apus, în „Studii Teologice”, nr. 3—4/1968; Cuvîntul lui Dumnezeu în viața Bisericii, în „Studii Teologice”, nr. 1—2/1971. P. C. Sa este de asemenea coautor al Studiului Vechiului Testament, manual pentru uzul studenților Institutelor Teologice, București, 1955.

Unindu-ne glasul cu al tuturor celor pe care i-a pregătit, pe parcursul îndelungatei sale activități, adresăm P. C. pr. prof. Vladimir Prelipceanu urarea sinceră de mulți ani cu sănătate, la împlinirea venerabilei vârste de 80 de ani.

Pr. prof. D. Abrudan

Barbu Ștefănescu-Delavrancea

(Continuare din pag. 1)

derat. Delavrancea spune că regina „nici nu ne cunoaște, nici nu ne iubește, nici nu ne respectează”.

În concepția scriitorului, cîtorii istoriei noastre sint oamenii simpli „cu sarică, cu opinci, cu căciuli țărănești”. Simpatia pentru acești oameni simpli se vede în nuvele ca *Sultănica*, *Zobie*, *Milogul*.

Sultănica ne prezintă un tablou al vieții de la țară, pe care scriitorul îl vede mai luminos decît al vieții de la oraș. Satul ne apare ca un păstrător al comorilor spirituale ale poporului, iar fete ca Sultănica sint purtătoare ale nobleței și purității omului simplu. Eroina, descinzînd parcă din tablourile lui Grigorescu, este atrasă de un tînăr, a cărui morală s-a viciat în contact cu civilizația urbană.

Deși în nuvelele *Zobie* și *Milogul* ne sint prezentate niște cazuri patologice, scriitorul își arată simpatia față de acești oropsiți ai sorții, făcînd societatea răspunzătoare de decăderea acestora.

Scriitor romantic, cu infiltrări naturaliste, Delavrancea reușește să ne prezinte o imagine veridică a societății burghize, în goana ei după înavuțire, indiferentă și sceptică la nevoile celor mulți, în nuvele ca *Paraziții*, *Iancu Moroi*. Seta de aur este ilustrată mai ales în nuvela *Hagi Tudose*, capodoperă a scrierilor lui Delavrancea. Concurînd cu avarii zgurăviți în literatura universală, Hagi Tudose îi întrece pe aceștia (Harpagon de Moliere și Gobsek de Balzac). După cum remarca criticul D. Micu, acesta „pare nu om, ci balaurul din poveste, încolăcit pe o comoară”. Cei care nu s-au putut adapta acestei societăți meschine au fost înlăturați. Așa s-au petrecut lucrurile cu doctorul din nuvela *Liniștea* sau cu studentul din nuvela *Trubadurul*, provenit din mediul țărănesc, care constată că „un țaran necunoscut, aruncat într-o lume proastă și vicleană, trebuie să fie de oțel ca să nu cadă”.

Orientarea realistă a lui Delavrancea n-a exclus preferința lui pentru idilic și policrom, prezentă în micile povestiri-poeme,

Bunicul și *Bunica*. Aceștia, albiți de ani, sint parcă aduși din lumea basmelor. Umanitatea, bunătatea, curătenia morală a acestora, în lumina cărora scriitorul îi înfățișează, l-au determinat pe G. Călinescu să afirme că „totul e văzut extatic, cu un ochi excitat de opiu”.

Anii de școală aveau să-l smulgă pe scriitor din această atmosferă idilică, prilejuindu-i primele dezamăgiri. El vede în dascălul Vucea, din nuvela *Domnul Vucea* un adevărat instrument de tortură, iar în nuvela *Bursierul*, școala este privită prin prisma adolescentului care surprinde și unele aspecte penibile ale existenței.

Om politic, avocat, orator, Delavrancea este zguduit de felul în care guvernul burghezo-moșieresc a reprimat rășcoala țărănilor din anul 1907. Soția scriitorului, Marya, mărturisește că din indignarea pricinuită de masacrarea celor 11.000 de țărani s-a născut în sufletul scriitorului subiectul trilogiei istorice *Apus de soare*, *Viforul* și *Luceață*. După cum Eminescu, în *Scrisoarea a III-a*, reinvie figura luminoasă a domnitorului Mircea cel Bătrîn, pentru a o pune în antiteză cu decăderea morală și politică a timpului său, la fel și Delavrancea aduce în prim plan, în trilogia sa, pe Ștefan cel Mare, deoarece el a fost eroul în care neamul nostru și-a pus toate aspirațiile, eroul ce s-a sprijinit pe poporul de rînd, în timp ce mai-marii din timpul lui Delavrancea i-au oferit gloanțe.

Trilogia amintită reinvie luptele pentru menținerea independenței Moldovei, într-un limbaj de mari resurse lirice, dovedind marele talent oratoric al scriitorului. Personajele principale din trilogia amintită sint definite în raport cu Ștefan cel Mare. Ștefăniță din *Viforul* este numai caricatura bunicului său, iar Petru Rareș, din

Luceață este un nou Ștefan, dar nu are strălucirea acestuia; Ștefan era Soarele, Petru Rareș este doar un „luceață”.

Delavrancea este un scriitor unic în literatura română prin felul în care a prezentat eroismul și apusul demn al lui Ștefan cel Mare. Ștefan a fost biruitor pentru că voința sa, iubirea lui de patrie și idealul său au fost în concordanță cu voința și strădaniile poporului. Domnitorul ne este înfățișat ca om simplu care nu se bizuie pe discursuri inflăcărate, ci apucă sabia pentru a da exemplul. El este supremă întru chipare a năzuințelor poporului și ale țării. „Că ea (Moldova) vru un domn drept, și n-am despuiat pe unii ca să îmbogățesc pe alții, că vru ea un domn treaz și am vegheat.” Măreția izbînzilor sale o pune pe seama Moldovei, care a fost „tăria” iar el numai „norocul”. „Eu — zice Ștefan — am fost biruit la Războieni și la Chilia, Moldova a biruit pretutindeni.” Țara reprezintă pentru domnitor lungul șir al generațiilor care au apărut cu singele lor pămînt străbun, și mai ales urmașii de care cei prezenți au o sfințită datorie: „Moldova n-a fost a mea și nu e a voastră ci a urmașilor urmașilor voștri, în veacul vecilor.”

Mort la Iași în 29 aprilie 1918, cînd țara se afla încă sub ocupație germană, scriitorul nu a putut trăi bucuria de a vedea România eliberată și întregită.

Visul scriitorului a devenit azi o realitate scumpă, iar comemorarea acestuia are loc în condițiile în care istoria literaturii române i-a înscris numele, cu litere de aur în paginile ei, datorită belșugului de frumusețe adus limbii române și caldelor îndemnuri patriotice, ce vor rămîne o pildă vie de urmat pentru generațiile de azi și de mîine.

Preot prof. Dr. IOAN PETREUȚĂ

În zorii zilei de 28 februarie 1983 și-a încheiat viața pămîntescă, în Timișoara, venerabilul profesor de teologie Ioan Petreună. În istoria învățămîntului teologic rămîne un om reprezentativ, pentru că s-a identificat întocmai cu interesele mari ale Bisericii și cu idealurile acestora în mijlocul căror a muncit.

Pătruns de un spirit înnoitor în vestirea adevărului, a făcut față îndatoririlor sale într-un mod superlativ, nu numai în activitate de profesor ci și ca preot și cetățean devotat.

L-am cunoscut în toamna anului 1923 în calitate de student la universitatea din Cernăuți și mi s-a impus atenției, de la început, prin însușirile sale alese. Pentru a reînprospăta în memoria celor care l-au cunoscut chipul lui Ioan Petreună menționăm că el s-a născut în anul 1904 în comuna Sebiș din jud. Arad. A făcut studii secundare la Brad, Arad și Timișoara iar pe cele universitare la Cernăuți (1923—1927), la Atena (1928/1929), la Viena (1929/1930), obținînd doctoratul în teologie la facultatea din Cernăuți, în 1930 și licența în Drept, în 1932. Căsătorindu-se în 1930 cu Maria Monția, fiică de preot din Șiculea—Arad, a fost hirotonit preot în același an, 1930. A fost, rînd pe rînd profesor de teologie la Academia din Arad 1930—1934, la Academia din Oradea 1934—1948 și la Insti-

tutul Teologic Universitar din Sibiu (1948—1952). Între anii 1941—1948 a funcționat ca rector la Academia din Oradea, aflată provizoriu în Timișoara.

Din 1952 pînă în 1978 a activat în cadrul Mitropoliei din Timișoara, în calitate de consilier.

A publicat următoarele lucrări: *Rudenia spirituală*, Arad, 1941, *Anatema*, Arad 1941, *Spiritismul*, Timișoara 1945, *Manual de Dogmatică* pentru uzul studenților de la Institutele Teologice din Biserica Ortodoxă Română, în colaborare.

A publicat un număr mare de studii și articole în diferite reviste ale Bisericii, a tipărit predici dogmatice pentru tot anul bisericesc în rev. „Biserica Bănățeană”.

I. Petreună a fost un prieten devotat și sincer, un soț ideal, un tată iubitor de copii. A fost stimat de colegii și iubit de studenții. Era îndrăgostit de disciplinile pe care le-a predat de la catedră și de amvonul bisericilor pe care-l urca cu drag.

În multe probleme de dogmatică și drept bisericesc se va face apel și la scrisul luminos al pr. prof. I. Petreună.

Dînd expresie sentimentelor noastre de compasiune fiicei sale Maria Onică — inginer-profesor, din Timișoara, vom păstra în suflul chipul său de om prestigios în vestirea ideilor mari

Pr. prof. N. Neaga

Dr. CORNEL IRIMIE

Marti, 22 martie 1983, a încetat din viață, la vîrsta de 64 ani, cel ce a fost vrednicul om de știință, bun patriot, profund cunoscător și înflăcărat iubitor al creației populare: Dr. Cornel Irimie.

Ca fiu al satului (Movile—Agnita), a iubit pătura țărănească cu toată puterea sufletului său mereu învăpăiat.

A făcut studii de sociologie și etnografie la Universitatea din București, lucrînd cu prof. Dimitrie Gusti, și peste hotare.

A deținut funcții de seamă, din 1969 fiind director al celui mai mare complex muzeistic din țară, Brukenthal din Sibiu, în paralel și cercetător, profesor (Sibiu, Heidelberg—R.F.G.), membru într-o seamă de comisii de specialitate din țară și de peste hotare etc.

Dr. Cornel Irimie este totodată ctitorul Muzeului tehnicii populare din Sibiu și autorul a peste 300 lucrări de etnografie.

Iubitor al creației populare, C. Irimie a făcut cunoscut aceste negrăite valori pe parcursul mai multor ani și prin paginile publicațiilor Centrului mitropolitan Sibiu, articolele sale din *Telegraful Român* de pildă, despre portul popular, arta lemnului la români etc. stîrnind ecouri și în sufletele

unor cititori români de peste hotare.

Centrul arhiepiscopesc Sibiu a colaborat de altfel cu acest neobosit cercetător și la depistarea și inventarierea unor astfel de valori, ca de exemplu: icoanele pe sticlă, troițele etc. Prin el, cu deosebire, icoanele noastre pe sticlă s-au făcut cunoscute pînă în îndepărtata Japonie.

Înmormîntarea a avut loc joi, 24 martie 1983, între alți participanți aflîndu-se și reprezentanți ai Centrului mitropolitan și Episcopiei evanghelice C.A. Sibiu.

Au vorbit P.C. cons. Gh. Papuc, pr. prof. onor. T. Bodogae, dl. C. Bucur (Muzeul Brukenthal) și dl. C. Onu (Centru de Științe sociale Sibiu).

La dorința sa exprimată prin testament, un grup de țărani români și sași, îmbrăcați în port popular, i-au purtat sicriul pînă la locul de înhumare, iar un grup de fluierași au cîntat doine și melodii pe versuri de O. Goga.

Dr. C. Irimie lasă în urma sa o înaltă pildă de dăruire pentru binele obștei din care a răsărit, lasă un nume bun care, după cum știm, niciodată nu piere.

Arhid. Gh. Papuc

(Continuare din pag. 1)

tea II-a în sfîntul potir și toarnă căldura, ia cu lingurița din Sfîntul Singe și udă Sf. Agnețe scoase pentru Liturgia Darurilor în așa fel ca Sf. Singe să pătrundă în întregime Sf. Agnețe. Uneori aceste Sf. Agnețe se înmoaie în Sf. Singe, fără să curgă din ele și se așează în cutie cu miezul în sus. Acolo se păstrează pînă la vremea slujirii Sf. Liturghii a Darurilor mai înainte sfînte.

Liturgia Darurilor mai înainte sfînte are o origine foarte veche, unii o consideră de origine apostolică.

La așezarea acestei Liturghii au contribuit mai mulți factori. Se știe că săvîrșirea Sf. Liturghii a fost considerată întotdeauna ca o slujbă de mare bucurie pentru creștini, cită vreme postul și ajutorul era considerat ca timp de tristare și de durere.

Din aceste motive, sinodul de la Laodiceia în can. 49 și 51 hotărăște ca în timpul Păresimilor să nu se săvîrșesc Sf. Liturghie numai sîmbăta și duminica, celelalte zile de peste săptămînă fiind zile aliturgice.

Dar, erau unii credincioși care voiau să se împărtășească și în zilele de peste săptămînă. De aceea s-a introdus obiceiul ca din Darurile sfînte sîmbăta sau duminica să se oprească o parte pentru a se putea împărtăși credincioșii care doreau.

Ritualul acesta care era destul de simplu la început și care avea loc după Vecernie, cu trecerea timpului s-a dezvoltat și s-a amplificat. Sinodul Trulan, prin can. 52 a consfințit întrebuintarea și generalizarea acestei Liturghii, dispunînd ca ea să se officieze în toate zilele din Sf. Post al Paștilor (Păresimilor), afară de sîmbăta și duminica și de praznicul Bunevestiri.

Liturgia aceasta, ca și aceea a Sf. Vasile cel Mare și a Sf. Ioan Gură de Aur, trebuie considerată ca o lucrare a Bisericii întregi, lucrare colectivă, nu numai a unui singur autor, Sf. Grigorie Dialogul, căruia cele mai multe dintre manuscrise îi atribuie așezarea acestei Liturghii, n-a făcut altceva decît să revadă și să sistematizeze în scris această Liturghie. Sf. Grigorie cel Mare (Dialogul) între anii 578—584 a petrecut la Constantinopol ca trimis al papei Pelagiu al II-lea.

Liturgia Darurilor mai înainte sfînte, care se săvîrșește împreună cu Vecernia, cuprinde mai multe momente care mișcă sufletul și-l predispozează la pocîință, la zdrobirea inimii, mai ales prin atmosfera de taină care învalue întreaga ei desfășurare și structură.

Un moment impresionant din rînduiala acestei Liturghii este atunci, cînd, după prima paremie, preotul prinde cu ambele mîini lumina, se întoarce spre apus, cu fața către credincioși, îi însemnează crucea și zice cu glas mare: „Lumina lui Hristos luminează tuturor”. Vorbind despre acest moment al Liturghiei, Vasile Mitrofanovici, în lucrarea lui „Liturgia Bisericii Ortodoxe”, Cernăuți, 1929, p. 666, zice: „Cu

Liturghia Darurilor ...

această luminare deștepta preotul în Biserica veche, în cei ce se pregăteau pentru botez, sau în cei chemați, dorința de a primi această taină; cu această luminare, ne deșteaptă Biserica și pe noi și îndeosebi, pe cei care se pregătesc pentru primirea Sf. Taine a Euharistiei, la pocîință și la lumină. Lumina aceasta este lumina lui Hristos care s-a arătat lumii și care luminează toate popoarele pămîntului.

Un alt moment de adîncă taină și înălțare sufletească pe care ni-l oferă Liturgia Darurilor mai înainte sfînte, este atunci cînd, după a doua paremie, preotul luînd lumina și cădelnița, cîntă stînd în fața sfîntei mese: „Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tîmăia înaintea Ta; ridicarea mînilor mele: jertfă de seară” (V. 2 din Ps. 140). Urmează versetele 1, 2 și 4 din același psalm, cu Slavă... Și acum, în care timp preotul înconjoară sînta masă, credincioșii îngenunchează, iar strana cîntă după fiecare verset: „Să se îndrepteze rugăciunea mea...”.

În acest moment al Liturghiei care este unul dintre cele mai mișcătoare și mai înălțătoare momente. Sufletul copleșit de povara păcatelor îi cere lui Dumnezeu ajutor spre a se putea elibera de greutatea lor.

Începînd cu miercurea din mijlocul Postului, întreaga Biserică se roagă pentru cei care se pregătesc pentru sînta luminare (cei care se pregătesc în mod deosebit pentru primirea Botezului).

Liturgia Darurilor mai înainte sfînte, spre deosebire de aceea a Sf. Vasile și a Sf. Ioan, are și o ectenie specială pentru cei care se pregăteau pentru primirea Botezului. „Cîți sînteți chemați ieșiți, cei chemați ieșiți; cîți sînteți pentru luminare apropiati-vă; rugați-vă cei pentru lumina Domnului etc. și rugăciunea pe care o citește în taină preotul: „Arată, Stăpîne, fața Ta peste cei care se pregătesc pentru sînta luminare și doresc să se scuture de întinărirea păcatului...”. Se cere luminarea gîndului, statornicie în credință, întărirea în credință și desăvîrșirea în dragoste spre a deveni mădulare cinstite ale lui Hristos.

În locul cîntării heruvimice, la Liturgia Darurilor mai înainte sfînte se cîntă: „Acum puterile cerești împreună cu noi nevăzut slujesc, că iată intră împăratul slavei. Iată jertfa cea tainică săvîrșită de dînele este înconjurată”.

În timpul acestei cîntări preotul face Intrarea cea mare, în cea mai adîncă tăcere, într-o atmosferă de taină, de adîncă reculegere și de înălțare sufletească.

Întelesul acestei cîntări este că sub chipul Cinstitelor și mai înainte sfîntitelor Daruri, cu care se face Intrarea cea mare, este de

față în mijlocul credincioșilor în-suși Hristos, care în chip nevăzut este înconjurat de puterile cerești care slujesc fiindcă intră împăratul slavei.

După Intrare, strana cîntă: „Cu credință și cu dragoste să ne apropiem, ca părtași ai vieții veșnice să ne facem. Aliluia, aliluia, aliluia!”

Momentul acesta din Liturghie constituie un îndemn și pentru credincioși ca să se apropie cu credință și cu dragoste de Sf. Taine spre a se face părtași vieții veșnice.

Prin cuvintele: „Să luăm aminte. Cele mai înainte sfînte Sfințele sfîntilor” se adevărește că Sfințele Daruri n-au fost sfînte în cursul Liturghiei. Strana cîntă acum chironic: „Gustați și vedeți, că bun este Domnul. Aliluia, aliluia, aliluia!”.

Din întreaga rînduială a Liturghiei Darurilor mai înainte sfînte, din ecteniele, rugăciunile și din întregul ei ritual, rămînem profund mișcați de frumusețea și podoaba ei, de chemările pe care le face sufletului ca să se ridice din păcat la înălțimile cele cerești.

Liturgia aceasta, așa cum ne spune Badea Cireșanu în lucrarea sa „Tezaurul liturgic”, tom. III, p. 240), împreună cu Liturgia Sf. Vasile cel Mare și a Sf. Ioan Gură de Aur, „fac un buchet împreună, din 3 flori cerești și prea bine mirositoare, cu toate că fiecare din ele are de scop preamărirea lui Dumnezeu și mîntuirea omului. Una pe alta se întrec în frumusețe, una pe alta se desăvîrșesc în strălucire și în mare podoabă”.

În desfășurarea Sf. Liturghii a Darurilor mai înainte sfînte, credinciosul își poate da seama de păcătoșenia lui, fiindcă sînt atîtea momente care îi reamintesc acest lucru, și asemenea fiului risipitor poate spune: „Sculîndu-mă mă voi duce la tatăl meu și-i voi spune: Tată, am greșit la cer și înaintea Ta...” (Lc. 15, 18), sau ca tilharul de pe cruce care a zis: „Pomenește-mă Doamne, cînd vei veni întru împărăția Ta” (Lc. 23, 42).

Timpul Sf. Post al Paștilor (Păresimilor) în care se săvîrșește Liturgia Darurilor mai înainte sfînte este un timp deosebit de ales, căci — după cuvintele Sf. Ioan Gură de Aur — prin rugăciune și milostenie, prin ajunare și lacrimi, prin mărturisire și curăție, sporim viața noastră duhovnicească, ne sfințim și ne unim cu Dumnezeu care ne-a zidit.

Se cuvine deci ca credincioșii care participă la Liturgia Darurilor mai înainte sfînte să poată spune împreună cu preotul care la rugăciunea Amvonului se roagă: „lupta cea bună să o luptăm, calea postului să o săvîrșim, credința nedespărțită să o păzim... biruitori asupra păcatului să ne arătăm și fără de osîndă să ajungem a ne închina și sfîntei Invieri”.

Perioadele principale ale Telegrafului Român

(Continuare din pag. 1)

de știri bisericesti și cele importante din viața națională era înțocmit de sirguinciosul Enea Hođoș. Incolo, se cereau articole care să răspundă nevoii de apărare a ortodoxiei strămoșești în fața unor idei nefavorabile. Se pleda de către unii pentru astfel de forme religioase, pentru un pluralism religios tip american, ceea ce nu corespundea structurii sufletesti a poporului nostru. Articolele care tratau astfel de probleme nu erau studii de revistă prescurtate, cu teme nelegate de timp, ci aveau caracter ziaristic, vioi, vizînd un articol, o temă, o carte recentă. Se cereau expresii noi, argumente surprinzătoare, dar totodată orizont larg, de cunoștințe filozofice, pentru a evidenția superioritatea punctului de vedere apărât.

De necesitatea acestor calități mi-am dat seama și i-am mărtu-

ritat Mitropolitului Bălan cînd într-o duminică, după Liturghie, m-a chemat la el (aveam 27 de ani) și mi-a propus să-mi încredințeze grija de redactarea ziarului, spunîndu-i că nu știu dacă am aceste calități. Mitropolitul m-a liniștit spunîndu-mi: vei trimite orice articol vei scrie la mine și voi vedea dacă îi lipsește ceva. Așa am făcut citiva vreme la început. Trimiteam întîi fiecare articol la el și articolul cobora în scurtă vreme la tipografie, totdeauna cu observația: „Foarte bun”, „excelent”, „minunat”. Mă chema adeseori să mă felicite despre cele scrise. Îi îndemna pe consilieri să le citească.

Menționez că articolele nu s-au redus numai la această temă fundamentală, ci urmăreau și o actualizare a ortodoxiei în activita-

tea pastorală a preoțimii. Căci încetase să se resimtă nevoia unei pastorații noi, de inițiativă, de substanță religioasă, dar și de apăsare mai mare de nevoile oamenilor.

4. În sfîrșit trebuie să remarc o a patra perioadă mai interesantă din viața ziarului, și anume cea de acum, care rămînd fidelă convingerii despre legătura între ortodoxie și unitatea poporului nostru, susține legătura dintre ele cu argumente care răspund problemelor cărora are să le facă față azi Biserica noastră. Unul din ele este evocarea personalităților și evenimentelor din trecutul nostru, în care ni se prezintă îngemănată dragostea de neam și atașamentul de credință strămoșească. În al doilea rînd se afirmă sprijinul pentru aspirațiile sociale ale poporului român

în timpul nostru. Iar în al treilea rînd, însă nu cu mai puțină stăruință — și socotim că preocuparea aceasta se impune a fi tot mai accentuată, în conservarea și apărarea credinței strămoșești, față de înmulțirea tentativelor de fărîmițare a unității religioase a poporului nostru prin propaganda ce se face de a-l atrage la forme religioase zgomoase, dar străine de sufletul nostru și de grija de viitorul lui.

Sarcina aceasta și-a asumat-o și sperăm că și-o va asuma într-o tot mai mare măsură *Telegraful Român* cu atît mai mult cu cît el este azi nu numai cel mai vechi ziar românesc, ci și glasul mai frecvent al tuturor eparhiilor din Ardeal, ba aș putea spune al întregii Bisericii Ortodoxe Române, continuînd să fie editat de Mitropolia din Sibiu.

Faptul acesta se arată în prezența în coloanele lui a colaboratorilor din cuprinsul întregii

Biserici, deși în primul rînd se remarcă printre ei II.PP.SS. și PP.SS. ierarhi din Transilvania.

Nu pot să nu remarc rolul deosebit pe care îl are în învierea ziarului I.P.S. Mitropolit Antonie nu numai prin îndrumarea ce i-o dă, ci și prin colaborarea condeului său sprinten, neobosit și de larg orizont.

Urez *Telegrafului Român* viață cît viața neamului nostru și a Bisericii noastre, iar colaboratorilor și redactorilor lui succese în ridicarea la nivele și mai înalte a conținutului lui, ca să corespundă nevoilor de totdeauna ale Bisericii și poporului nostru. Dumnezeuul părinților noștri să înnoiască mereu tinerețea *Telegrafului Român* ca ale vulturului împreună cu tinerețea neamului și a Bisericii strămoșești.

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII SEMNALĂM... SEMNALĂM... SEMNALĂM...

Din agenda
Prea Fericitului Părinte
IUSTIN

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

— *Vineri, 14 ianuarie a.c.*, P.F. Patriarh Iustin a primit o delegație de diplomați americani, care ne-au vizitat țara, formată din următoarele persoane: Charles Berk și Allan Safran — asistenți ai senatorului Charles Percy și Nancy Stenton, asistenți ai senatorului Claiborne Pell. A fost de față Steven Maloney, secretar al Ambasadei S.U.A. la București.

— *Marti, 18 ianuarie a.c.*, P.F. Patriarh Iustin a primit pe Pablo Cabrera — însărcinatul cu afaceri al Republicii Chile, la București.

— P.F. Patriarh Iustin a primit pe maestrul Remus Tincoca, cu soția, compozitor și dirijor de origine română, stabilit la Montreal, Canada.

— *Joi, 3 februarie a.c.*, P.F. Patriarh Iustin a primit pe artistul plastic italian Aldo Riso, președintele Academiei de artă și cultură din Roma, care a făcut o vizită în țara noastră la invitația Consiliului Culturii și Educației Socialiste. A fost de față pictorul Ion Gheorghiu, Secretarul Uniunii Artiștilor Plastici.

— *Vineri, 4 februarie a.c.*, P.F. Patriarh Iustin a primit vizita de curtoazie a noului ambasador al Israelului la București, Excelența Sa Domnul Zvi Brosh.

VIZITA PROFESORULUI
DR. WILHELM NYSSSEN
LA SIBIU

După ce a conferențiat la Institutul Teologic Universitar din București, prof. dr. Wilhelm Nyssen, din Köln (R. F. Germania), a sosit la Sibiu, în data de 18 martie 1983, unde a expus tema: „Secretele catedralei din Chartres (Franța)”, urmată de proiecții de diapozitive.

Au participat profesorii și studenții Institutului, iar ca delegat al I.P.S. Mitropolit Antonie, absent din localitate, a fost de față P.S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul.

Oaspetele este profesor de Bizantinologie la Universitatea din Köln (Catedra de istoria Bisericii Orientale). A studiat la München, Bonn și Freiburg. Doctoratul în filozofie l-a promovat cu teza: „Dionisie Areopagitul și Bonaventura”.

Este autor a 15 cărți din totalul de aproximativ 30 de cărți editate.

A întemeiat colecția „Sofia” care cuprinde texte din scrierile Părinților bisericești răsăriteni. Au fost editate pînă acum XXIII de volume din această colecție. De confesiune romano-catolică, a fost hirotonit preot în 1956, iar mai târziu, pentru merituosă sa activitate didactică și de cercetare a fost ridicat la rangul de monseigneur.

La noi în țară se află pentru a doua oară. Prima dată ne-a vizitat în 1973. Rezultatul acelei vizite a fost publicarea, în traducere românească, a două cărți: „Pămînt cîntînd în imagini” și „Începuturile picturii bizantine” (Traducător: pr. prof. D. Stăniloae). Ambele cărți au apărut în Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române. În prezent, aceeași Editură se află pe punctul de a finisa tipărirea celei de a treia lucrări, în limba română, a prof. Sysen, intitulată: „Iisus tămăduitorul”.

Profesorul Wilhelm Nyssen este un apropiat prieten al Bisericii noastre. Împărtășește o mare admirație pentru frumosele mănăstiri din Nordul Moldovei. De altfel, prima sa carte — „Pămînt cîntînd în imagini” — este dedicată tocmai acestor celebre monumente bisericești. Beneficiază de 6000 de diapozitive cu aceste mănăstiri, cifră ce grăiește de la sine despre interesul pe care oaspetele îl manifestă față de ele.

Îl mai leagă de Biserica noastră și înalta distincție de „Iconom stavrofor” ce i-a fost acordată în semn de prețuire pentru atașamentul său sincer față de Teologia răsăriteană, în general și față de spiritualitatea ortodoxă românească, în special.

Contactele de această natură între Bisericele ortodoxe și Biserica romano-catolică sînt de bun augur pentru dialogul teologic pe care l-am început și care presupune o mai bună cunoaștere reciprocă. D. A.

A N U N Ţ

Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului aduce la cunoștință că pe data de 1 martie a.c. s-a redeschis casa de odihnă a eparhiei, din stațiunea balneo-climaterică Buziaș, județul Timiș.

Situată în centrul stațiunii (str. Principală nr. 34), casa de odihnă asigură cazarea în serii de cîte 20 zile, în perioada 1 martie—5 decembrie, în camere de confort I, II și III.

Masa și tratamentul medical pentru fiecare serie vor fi asigurate în cadrul stațiunii, prin grija Centrului eparhial.

Pentru obținerea locurilor, costul cazării și orice alte informații, doritorii se pot adresa Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului, biroul de personal (1900 — Timișoara I, Bd. Victoriei nr. 7, telefon 961-13336).

● „STRANA ROMÂNEASCĂ” este Buletinul Bisericii Ortodoxe Române „Buna Vestire”, din Bruxelles. Am primit nr. 12/1982 și nr. 13/1983, editat în condiții grafice excelente (format 30×21 cm), cu un bogat conținut teologic, cultural, artistic și de informație bisericească. Părintele Vasile Palade, președintele Comitetului de redacție se ajută de un colectiv de șapte români și belgieni, oameni de suflet, pricepuți și dedicați cultivării credinței ortodoxe, simțirilor românești și prieteniei dintre cele două popoare.

● Profesorul Vasile Drăguț a îmbogățit cultura românească cu încă o carte impunătoare, ca și monumentele de care se ocupă: PICTURA MURALĂ DIN MOLDOVA sec. XV—XVI, text: Vasile Drăguț, antologie de imagini: Petre Lupan, editura Meridiane, București, 1982, format 34×24 cm. Cîtam din introducere: „Cei ce poposesc pentru prima oară în fața acestor venerabile picturi, ca și cititorii neavertițați ai unui obișnuit ghid turistic își pot pune întrebările: cum se explică o atît de originală creație artistică și care este locul pe care ea îl ocupă în istoria culturală a poporului român?” La aceste întrebări răspunde ca de mult recunoscuta sa competență profesorul Vasile Drăguț. Se ocupă de bisericile din Arbore, Baia, Batinești, Bistrița, Botoșani, Coșula, Dobrovăț, Dolhești Mari, Dorohoi, Dragomirna, Hîrlău, Humor, Milișanți, Moldovița, Neamț, Părâhații, Pătrăuți, Proboata, Rădăuți, Rișca, Sfîntu Ilie, Suceava, Sucevița și Voroneț, tot atît de multe nume-simbol ale capacității artistice a poporului nostru, prilejuri de meditație și incitare. Oltean, profesorul Vasile Drăguț și-a concentrat generos dragostea și interesul față de aceste capodopere ale nordului Moldovei și ale Bucovinei, slujind ca un adevărat sacerdot aceste monumente ale credinței și ale simțirii noastre românești și ortodoxe. Așteptăm o carte asemănătoare și despre monumentele din Transilvania! S-a zis mereu că munții n-au fost niciodată barieră între ținuturile locuite de români. Nu sînt nici azi!

● Semnalăm două recenzii în revista BALCAN STUDIES (vol. 23, nr. 1, 1982) care apare în mai multe limbi la Tesalonic, în Grecia. Cea dintîi aparține Cătălinei Velculescu și se ocupă de cartea lui Alexandru Dușu, *European Intellectual Movements and Modernization of Romanian Culture*, apărută la București, în editura Academiei R.S.R. în anul 1981; cea de a doua aparține lui Ath. E. Karathanassis și se ocupă de o altă carte a lui Alexandru Dușu, *Romanian Humanists and European Culture. Contribution to Comparative Cultural History*, apărută tot în Editura Academiei R.S.R., în anul 1977.

Cărțile impun un cercetător profund, un analist fin, un bun cunoscător al culturii europene și, bine înțeles, al culturii românești, și un comparatist de prestigiu. Cele două recenzii fac un bun serviciu cărților și culturii românești.

● *Consiliul mondial al Bisericilor* este preocupat de problema refacerii unității Bisericilor creștine dar și de problemele lumii de azi, printre care pacea și dezarmarea ocupă primul loc. De cînd a publicat un volum masiv (390 p.) intitulat BEFORE IT'S TOO LATE, „Înainte de a fi prea târziu”, cu subtitlul: Necesitatea dezarmării nucleare. Editori: Paul Abrecht (U.S.A.) și Ninan Koshy (India), ambii înalți reprezentanți ai conducerii Consiliului Mondial al Bisericilor, cu sediul la Geneva, unde a și apărut cartea (1983). Cuprinde studii alcătuite de teologi, filozofi, oameni politici, conducători de guverne, specialiști, cu o prefață de Dr. Philip Potter, secretarul general al Consiliului. Cartea a fost trimisă tuturor Bisericilor fiind o bună mărturie a interesului creștinilor pentru apărarea păcii și un bun instrument pentru stimularea și intensificarea acestui interes.

● Cîta dreptate are Dan Ciachir în articolul său: „Pentru o mai dreaptă cinstire a trecutului”, în *Suplimentul Literar al Școlii Tineretului*, în care subtitlul spune totul: „*Monumentul de la Niculițel trebuie salvat!*” E vorba de cripta în care au fost descoperiți în 1971 cei patru martiri din secolul al IV-lea: *Zoticos, Atalos, Kamasis și Filipos* și care se degradează sub ochii noștri. Pînă acum semne de alarmă au mai apărut în *Magazin Istoric* an. VI, nr. 10/1972, *Flacăra* din 6 aug. 1982, *Luceafărul*, *Suplimentul literar artistic* din 4 iulie 1982, dar totul a fost inutil. *Vox clamantis in deserto?*

● *„Revista de filozofie”* (an. XXX, nr. 1, 1983) anunță pe copertă, „Din sumar”, printre altele și Petru Vaida: *Scrieri inedite ale lui Nicolae Milescu Spătarul*. L-am căutat cu interes în cuprinsul revistei, dar nici cu o lupă de observator astronomic nu poate fi găsit. Se va fi descoperit în ultima clipă că scrierile erau „edite”, sau ce s-a întîmplat? Vom căuta informația în numărul următor. Tema e de mare interes.

● În condiții grafice excepționale și cu un conținut bogat în *Cuvinte de folos, File de cronică*, pagini despre copii, intitulată *Primăvara vieții*, despre Patrie și sufletul ei, intitulată *La fereastră neamului*, a apărut la Detroit, S.U.A., *Calendarul CREDINȚA* pe 1983, editat de „Arhiepiscopia Misionară Română Ortodoxă în America și Canada”. I.P.S. Arhiepiscop Victorin semnează o „*Chemare a vieții*”, după ce P.F. Patriarh Iustin deschide *Calendarul* cu o vibrantă chemare intitulată „*Toți Români împreună*”. Mai semnează condeie cunoscute în America și în țară, ca Arhim. Dr. Vasile Vasilachi, Protopop-vicar John Bugariu, Arhim. Felix Dubneac, Arhim. Justinian Dalea, preoții Dumitru Bodale, Simion Caplat, Nicolae Apostola, Nicolae Ciurea, V. Ignătescu, C. Popa, Jerome Newville ș.a. Îmbogățesc conținutul *Calendarului* și condeie din țară ca Pr. D. Stăniloae și Pr. Ion Bria. George Alexe nu numai că a asigurat tipărirea, dar semnează și *Cronica Patriarhiei Române*.

● Eugen Pavel semnează în „Cercetări de lingvistică” (2, XXVI, 1981, p. 187—197) un interesant studiu intitulat: „*Considerații asupra tipăriturilor bălgrădene de la sfîrșitul secolului al XVII-lea*”. Comparînd *Molitvenicul* lui Ioan Zoba din Vinț, apărut la Alba Iulia în 1689, cu *Molitvenicul* lui Dosoftei, apărut în 1681, din care Zoba se inspiră, autorul arată contribuția lingvistică a acestuia din urmă care utilizează mai ales cuvinte din limba vorbită, — 50% față de 10% la Dosoftei — înscriindu-se astfel pe linia deschisă de un Simion Ștefan, care milita pentru impunerea unei limbi comune pe tot spațiul românesc.

● Deși apărută mai de mult, la noi revista „*Cercetări de lingvistică*” 1 (XXVI) 1981 a ajuns abia acum. Semnalăm în acest număr un studiu semnă Gerhard Rohlf (trad. Grigore Rusu): *ROMĂNESCUL CRĂCIUN*, în care se lansează ipoteza derivării din albanezul Kërcuni, care înseamnă *butuc de lemn*, în ital. Ceppo. Se arată că și în unele părți din Transilvania și Banat este atestat butucul Crăciunului. Ipoteza a fost lansată de albanologul Çabej, dar nu înseamnă neapărat că sursa cuvîntului ar fi limba albaneză. El poate veni din limbi dispărute (traca, dacia, ilira) de unde a trecut în limbile moderne. Așa scrie Gerhard Rohlf. Ipoteza se adăogă altora mai vechi. Mai este încă loc și pentru altele!

ANTONIE DE LA PRISLOP

SIBIU

● Între 26 februarie—3 martie 1983, I. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte la lucrările Comitetului Executiv al C.E.B., care a avut loc la Geneva (Elveția).

Ordinea de zi a lucrărilor a cuprins mai ales pregătirile pentru Adunarea Generală care va avea loc în vara acestui an la Vancouver (Canada).

● Cu prilejul vizitei în Elveția, Duminică, 26 februarie a.c., Înalt Prea Sfinția Sa a luat parte la Sf. Liturghie de la biserica parohiei ortodoxe române din Geneva, adresînd un cuvînt de salut credincioșilor și predicînd despre Evanghelia zilei.

● La Geneva, în afară de conducerea C.E.B., Înalt Prea Sfinția Sa a avut o întrevedere și cu d-l G. G. Wyllyams, Secretar al Conferinței Bisericilor Europene.

● În zilele de 4—5 martie 1983, I. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte la lucrările Comitetului de Întraajutorare Bisericească Europeană — CICARWS — Comitet în care I. P. S. Sa este membru ales. Lucrările au avut loc la Madrid.

● În zilele de 6—10 martie 1983, I. P. S. Mitropolit Antonie a participat, ca reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române, la o Masă Rotundă, la Moscova, la care s-a dezbătut tema: Consecințele economice și morale ale înghețării înarmării nucleare. Au participat reprezentanți ai religiilor, specialiști în științe economice și sociale etc., din toate părțile lumii.

Înalt Prea Sfinția Sa a vorbit despre necesitatea unei noi ordine morale internaționale.

● În zilele de 11—13 martie 1983, Înalt Prea Sfinția Sa a făcut o vizită Arhiepiscopului Nicodim de Harkov, cu care prilej a cercetat mai multe parohii din amintita Arhiepiscopie.

● Sîmbătă, 12 martie a.c., fiind sîmbăta morților, a slujit în Catedrala din Harkov, adresînd cu acest prilej credincioșilor un cuvînt ocazional.

● În zilele de 15—16 martie 1983, I. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte, la Moscova, la întrunirea tuturor delegațiilor care vor reprezenta Biserica din U.R.S.S. la Adunarea Generală care va avea loc la Vancouver.

Cu acest prilej, I. P. S. Sa a rostit o meditație cu tema: „Dumnezeu este viață” și a vorbit despre prezența ortodoxă la Adunarea Generală de la Vancouver.

● În ziua de 6 martie 1983, Prea Sfințitul Episcop-vicar Lucian Făgărășanul a făcut o vizită canonică la parohiile Sebeșul de Jos și Bradu, prot. Sibiu. Cu acest prilej P.S. Sa a ținut un cuvînt de învățătură în legătură cu pericopa duminicală, adresînd în același timp credincioșilor îndemnul la statornicie în credință.

● În ziua de 13 martie 1983, Prea Sfințitul Episcop-vicar Lucian Făgărășanul a oficiat Sf. Liturghie în parohia Orlat, prot. Sibiu. În această parohie în care se păstrează încă atît frumosele tradiții cît și minunatele costume naționale specifice mărginimii Sibiului. P.S. Sa a ținut un cuvînt de învățătură în legătură cu însemnătatea postului creștin.

● În ziua de 20 martie 1983, Prea Sfințitul Episcop-vicar Lucian Făgărășanul a oficiat Sf. Liturghie în parohia Voivodenii Mici, prot. Făgărăș iar la sfîrșitul Sf. Liturghiei a ținut un cuvînt de învățătură în legătură cu pericopa evanghelică din Duminică „Înfricoșătoarei judecăți”

Tot în această zi P.S. Sa a participat la slujba vecerniei în parohia Voivodenii Mari cu care prilej a vorbit despre însemnătatea tradiției creștine legată de postul „Păresimilor”.

CLUJ

La sfîrșitul Sf. Liturghiei, P.S. Sa pornind de la textul *Evangheliei* zilei (Luca 18, 10—14) a rostit un cuvînt de învățătură.

ALBA IULIA

● La Praznicul Întîmpinării Domnului P.S. Episcop Emilian a făcut o vizită pastorală în parohia Loman, prot. Alba Iulia, unde a asistat la Sf. Liturghie. P.S. Sa a rostit, la sfîrșit, un cuvînt de învățătură.

ORADEA

● Duminică, 6 martie 1983, P.S. Episcop Vasile a săvîrșit Sf. Liturghie în biserica cea mare din parohia Oradea-Velența (păstorită de preoții Vasile Stanciu și Martin Ioniță), ținînd cuvînt de zidire sufletească.

Cu acest prilej, diaconul Irimiaș Petru, licențiat în teologie, a fost hirotonit ca preot pentru parohia Tilecus, prot. Oradea, iar licențiatul în teologie Popa Gavrilă, ca diacon (care apoi, în 7 martie, a fost hirotonit ca preot, în Paraclisul episcopal, pentru parohia Lunca, prot. Beiuș).

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA
se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Lucian Făgărășanul, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Asist. Dr. Aurel Jivi — redactor adjuncț; Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu — membri; tehnoredactor: Diac. Ezechiel Oancea.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.